

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 148/05-43

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a sudcov Juraja Babjaka a Eduarda Bárányu na neverejnom zasadnutí 17. augusta 2005 prerokoval sťažnosť JUDr. Ing. O. H., bytom Česká republika, zastúpeného advokátom JUDr. A. T. K., ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne sp. zn. 1 To 30/2004 z 5. januára 2005, a takto

r o z h o d o l :

1. Vyšší vojenský súd v Trenčíne uznesením sp. zn. 1 To 30/2004 z 5. januára 2005 p o r u š i l základné právo JUDr. Ing. O. H. domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na verejné prerokovanie jeho veci súdom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Uznesenie Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne sp. zn. 1 To 30/2004 z 5. januára 2005 z r u š u j e a p r i k a z u j e mu vo veci znovu konať.

3. Vyšší vojenský súd v Trenčíne j e p o v i n n ý uhradiť trovy právneho zastúpenia JUDr. Ing. O. H. na účet advokáta JUDr. A. T., K., vo výške 7 953 Sk (slovom

sedemtisícdeväťstopäťdesiattri slovenských korún) do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. februára 2005 doručená a na základe výzvy 13. apríla 2005 doplnená sťažnosť JUDr. Ing. O. H., bytom Česká republika (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. A. T., K., ktorou namietal porušenie svojich základných práv zaručených čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne (ďalej len „vyšší vojenský súd“) sp. zn. 1 To 30/2004 z 5. januára 2005.

Sťažovateľ uviedol, že v 50-tych rokoch minulého storočia bola jeho rodina diskriminovaná a on sám uprostred štúdia na právnickej fakulte bol poslaný do vojenského tábora nútených prác (VTNP). V tomto tábore bol nútený ťažko pracovať na rôznych miestach na Slovensku. Po 25 mesiacoch tejto služby bol prepustený do civilu, avšak zdravotné následky pociťuje dosiaľ. V tom čase mal byť aj odsúdený rozsudkom Nižšieho vojenského súdu v Bratislave (ďalej len „nižší vojenský súd“) sp. zn. T 183/53 z 18. novembra 1953. Obrátil sa preto na tento súd s návrhom na zahľadanie odsúdenia z dôvodu, že o tomto rozsudku sa dozvedel až teraz. V tejto veci nikdy nebol oboznámený s obsahom vyšetrovania, neboli mu doručené uznesenie o obvinení, obžaloba, predvolanie na pojednávanie, nikdy nebol prítomný na pojednávaní, nebol mu doručený rozsudok, a teda nemohol nadobudnúť ani právoplatnosť.

Dňa 15. októbra 2004 mu bola doručená fotokópia rozsudku sp. zn. T 183/53 z 18. novembra 1953, z ktorej sa dozvedel, že bol uznaný vinným za trestný čin rozkrádania

národného majetku podľa § 245 ods. 1 písm. a) Trestného zákona (vtedy platného), ktorého sa mal dopustiť tak, že vo večerných hodinách 8. septembra 1953 v P. na škodu n. p. S. odcudzil spolu s ďalšími spoluobvinenými 10 q cementu, ktorý potom v S. predali P. za 1 000 Kčs a tieto peniaze si rozdelili. Za to mu bol uložený trest odňatia slobody v trvaní 2 mesiacov s podmieneným odkladom na dobu 1 roka. Z doložky právoplatnosti vyplýva, že vo vzťahu k sťažovateľovi rozsudok nadobudol právoplatnosť 12. januára 1954.

Keďže tento rozsudok bol sťažovateľovi doručený až teraz, a to fotokópia bez originálneho podpisu a pečiatky súdu, podal voči nemu odvolanie, ktoré vyšší vojenský súd zamietol uznesením sp. zn. 1 To 30/2004 z 5. januára 2005 z dôvodu, že odvolanie bolo podané oneskorene.

Sťažovateľ sa domnieva, že aj konaním nižšieho vojenského súdu došlo k porušeniu jeho základných práv a slobôd. V tejto časti však ústavný súd sťažnosť odmietol pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie (bližšie uznesenie ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 148/05 z 18. mája 2005).

Konaním vyššieho vojenského súdu bolo podľa sťažovateľa porušené jeho základné právo na súdnu a inú právnu ochranu odňatím možnosti odvolať sa proti rozsudku. Sťažovateľ uviedol, že bolo porušené jeho základné právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základné právo na verejné prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonaným dôkazom zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy a základné právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby, aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu, zaručené čl. 50 ods. 3 ústavy.

Sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd rozhodol tak, že:

„(...) Vyšší vojenský súd v Trenčíne uznesením č. k. 1 To-30/2004 zo dňa 05. 01. 2005 porušil základné právo navrhovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2, čl. 50 ods. 3 Ústavy SR.

Súd zrušuje (...) uznesenie Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne č. k. 1 To-30/2004 zo dňa 05. 01. 2005 a vec vracia na ďalšie konanie.

(...) a Vyšší vojenský súd v Trenčíne sú povinné nahradiť navrhovateľovi spoločne a nerozdielne trovy konania vo výške 7 953,- Sk (...)“.

Sťažnosť bola uznesením ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 148/05 z 18. mája 2005 prijatá na ďalšie konanie.

K sťažnosti sa na základe výzvy vyjadril predseda vyššieho vojenského súdu, ktorý v listoch z 2. mája a 13. júna 2005 uviedol, že z pôvodného trestného spisu nižšieho vojenského súdu sp. zn. T 183/53 sa zachoval len rozsudok a spis bol skartovaný v roku 1984. Vyšší vojenský súd sa pokúsil zistiť procesný stav z príslušných registrov T-1953 a T-1954. Pokiaľ ide o vyjadrenie k predmetnej veci, v plnom rozsahu odkázal na rozhodnutie vyššieho vojenského súdu sp. zn. 1 To 30/2004 z 5. januára 2005. Predseda vyššieho vojenského súdu súhlasil s prejednaním veci na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu.

Sťažovateľ v liste z 24. júna 2005 uviedol, že trvá na ústnom prejednaní veci.

Dňa 17. augusta 2005 na ústnom prejednaní veci právny zástupca sťažovateľa predniesol svoj návrh v zmysle doterajších písomných podaní. Na otázku člena senátu uviedol, že nemá vedomosť o tom, či ešte žijú spoluobvinení sťažovateľa v danej trestnej veci. Právny zástupca sťažovateľa v záverečnej reči žiadal návrhu vyhovieť v rozsahu písomne uplatneného petitu.

Predseda senátu vyššieho vojenského súdu uviedol, že vec bola súdu jasná zo zachovaných registrov, teda že rozsudok bývalého nižšieho vojenského súdu bol obvinenému doručený, a teda jeho odvolanie bolo podané po zákonom ustanovenej lehote. Voľbu zasadnutia súd určil na základe presvedčenia, že sťažovateľ podal odvolanie oneskorene a o oneskorenom podaní je možné rozhodnúť na neverejnom zasadnutí. Vyjadrenie vyššieho vojenského prokurátora k veci nebolo vyžiadané, len sa neoficiálne o veci rozprávali. Ide o raritný prípad odvolania, kde sa nezachovali žiadne spisy, len registre. Predseda senátu vyššieho vojenského súdu navrhol sťažnosti nevyhovieť.

II.

Z obsahu sťažnosti, ako aj zo spisu bývalého nižšieho vojenského súdu sp. zn. 1 Nt 6/04 týkajúceho sa žiadosti sťažovateľa o zahľadanie odsúdenia, zo spisu sp. zn. 2 Nt 8/04 týkajúceho sa sťažovateľovho odvolania voči rozsudku nižšieho vojenského súdu, ako aj zo spisu vyššieho vojenského súdu sp. zn. 1 To 30/2004 ústavný súd zistil nasledovné skutočnosti.

Vzhľadom na to, že pri náhodnom nahliadnutí do svojho odpisu z registra trestov sťažovateľ zistil, že v ňom má záznam o odsúdení za trestný čin spáchaný v roku 1953, bez toho, aby mal o tom vedomosť, požiadal 15. júla 2004 vojenský obvodový súd o zahľadanie toho odsúdenia. Následne sťažovateľ žiadal o nahliadnutie do predmetného trestného spisu, čomu však vojenský obvodový súd nemohol vyhovieť, pretože podľa jeho vyjadrenia bol spis v roku 1984 skartovaný. Z trestného spisu ostal zachovaný rozsudok nižšieho vojenského súdu sp. zn. T 183/53 z 18. novembra 1953, ktorého fotokópiu doručil sťažovateľovi vojenský obvodový súd 15. októbra 2004. Keďže sťažovateľ tvrdil, že s týmto rozsudkom sa oboznámil pri jeho doručení v roku 2004 prvýkrát, v zákonnej lehote 21. októbra 2004 podal proti nemu odvolanie.

V odvolaní sťažovateľ argumentoval tým, že namietaný rozsudok nemohol nikdy nadobudnúť právoplatnosť, pretože mu nikdy predtým nebol doručený, nebol oboznámený s obsahom akéhokoľvek vyšetrovania, neboli mu doručené žiadne uznesenie o vznesení obvinenia ani obžaloba. Podľa jeho vyjadrenia mu nikdy nebolo doručené predvolanie na pojednávanie v tejto veci, a preto sa ho ani nemohol zúčastniť. V uvedenom čase sa podľa jeho udania nachádzal vo vojenskom tábore nútených prác a všetko, čo vykonával, robil na pokyn svojich nadriadených veliteľov. Z uvedených dôvodov žiadal, aby súd dospel k záveru, že rozsudok sa nikdy nestal právoplatným.

O odvolaní sťažovateľa rozhodol vyšší vojenský súd uznesením sp. zn. 1 To 30/2004 z 5. januára 2005 tak, že jeho odvolanie zamietol ako podané oneskorene. Z predmetného uznesenia ústavný súd zistil, že sťažovateľ bol nižším vojenským súdom uznaný vinným

zo spáchania trestného činu rozkrádania národného majetku podľa § 245 ods. 1 písm. a) Trestného zákona. Podľa rozsudku nižšieho vojenského súdu, z ktorého vychádzalo aj uznesenie vyššieho vojenského súdu, tento odsudzujúci rozsudok vo vzťahu k sťažovateľovi nadobudol právoplatnosť 12. januára 1954.

Vyšší vojenský súd pri odôvodnení uznesenia vychádzal z rozsudku súdu prvého stupňa, trestných registrov nižšieho vojenského súdu a vyššieho vojenského súdu, pretože trestný spis sp. zn. T 183/1953 bol v roku 1984 skartovaný. Vyšší vojenský súd nemal pri rozhodovaní o odvolaní sťažovateľa k dispozícii trestný spis, z ktorého by priamo zistil, či namietaný rozsudok bol sťažovateľovi riadne doručený. Vyšší vojenský súd však v tejto súvislosti argumentoval tým, že súd prvého stupňa okrem iného vychádzal aj z výpovede sťažovateľa a konštatoval jeho obhajobu, a preto je logické, že sťažovateľ musel byť v prípravnom konaní vypočutý a musel byť aj oboznámený s predmetom trestného stíhania.

Vo vzťahu k doručovaniu namietaného rozsudku vyšší vojenský súd uviedol, že podľa poučenia uvedeného v rozsudku mal sťažovateľ právo podať proti nemu odvolanie, a to do troch dní, prípadne mal právo požiadať o jeho doručenie a vtedy by mu bola trojdňová lehota na podanie odvolania plynula odo dňa jeho doručenia. Z fotokópie rozsudku vyšší vojenský súd zistil, že vo vzťahu k niektorým sťažovateľovým spoluobžalovaným nadobudol rozsudok právoplatnosť v deň konania hlavného pojednávania, teda 18. novembra 1953, a v prípade ďalšej časti spoluobžalovaných 26. februára 1954, keď súd rozhodoval o ich odvolaniach. Vo vzťahu k sťažovateľovi nadobudol rozsudok právoplatnosť 12. januára 1954. Z toho vyšší vojenský súd logicky vyvodil záver, že sťažovateľ nebol prítomný na hlavnom pojednávaní, ale rozsudok mu bol doručený a proti nemu nepodal odvolanie, pretože v opačnom prípade by rozsudok voči nemu nadobudol právoplatnosť buď na hlavnom pojednávaní 18. novembra 1953, alebo 26. februára 2004, keď súd rozhodoval o odvolaniach podaných časťou spoluobžalovaných.

V odôvodnení uznesenia sa vyšší vojenský súd v súvislosti s doručovaním rozsudku sťažovateľovi odvolal na vtedy platné ustanovenia § 64, § 65 a § 175 zákona č. 87/1950 Sb. Trestný poriadok účinného v čase od 1. augusta 1950 do 31. decembra 1961.

Podľa ustanovenia § 64 ods. 1 vyššie citovaného zákona písomnosti určené pre obvineného, poškodeného alebo pre zúčastnenú osobu sa doručujú,

- a) ak nie sú svojprávni, ich zákonnému zástupcovi,
- b) ak majú obhajcu alebo zmocnenca, obhajcovi alebo zmocnencovi, a to aj keď majú zákonného zástupcu.

Podľa odseku 2 tohto zákonného ustanovenia sa predvolanie doručuje vždy len osobe, ktorá sa predvoláva, a podľa odseku 3 sa obžaloba a rovnopis vyhotovenia rozsudku vyhláseného v neprítomnosti obvineného doručia vždy aj obvinenému.

Podľa ustanovenia § 65 ods. 1 uvedeného Trestného poriadku sa do vlastných rúk doručujú

- a) obvinenému obžaloba a predvolanie,
- b) osobám oprávneným podať proti rozhodnutiu opravný prostriedok rovnopis vyhotovenia tohto rozhodnutia.

Podľa odseku 2 citovaného ustanovenia i tam, kde sa doručuje do vlastných rúk, je spravidla prípustné písomnosť uložiť na pošte alebo u iného verejného orgánu, ktorý vykonáva doručenia. Uloženie je však vylúčené, ak sa doručuje obvinenému

- a) obžaloba alebo predvolanie na hlavné alebo odvolacie pojednávanie, alebo
- b) rovnopis vyhotovenia rozsudku, proti ktorému môže podať odvolanie.

Podľa ustanovenia § 175 ods. 1 Trestného poriadku účinného v čase od 1. augusta 1950 do 31. decembra 1961 sa odvolanie podáva na súde, proti rozsudku ktorého smeruje, do troch dní od oznámenia rozsudku (§ 29); ak však požiadava prokurátor alebo obvinený do troch dní od vyhlásenia rozsudku, pri ktorom bol prítomný, o doručenie rovnopisu vyhotovenia rozsudku, môže podať odvolanie do troch dní od jeho doručenia. Podľa odseku 2 citovaného ustanovenia ak sa má rovnopis vyhotovenia rozsudku doručiť okrem obhajcu alebo zákonného zástupcu aj obvinenému preto, že obvinený nebol

prítomný pri vyhlásení rozsudku, začína sa lehota od toho doručenia, ktoré bolo vykonané neskoršie.

V uznesení vyšší vojenský súd argumentoval aj tým, že zo sťažovateľovho registra trestov bolo zrejme, že 9. mája 1955 bolo jeho odsúdenie amnestované. Ak by rozsudok nenadobudol právoplatnosť, ako uvádzal sťažovateľ, nemohol by byť skutok, za ktorý bol sťažovateľ odsúdený, ani amnestovaný a taktiež by trestný spis týkajúci sa sťažovateľovho odsúdenia nemohol byť odoslaný do archívu. Na základe uvedených skutočností vyšší vojenský súd vyslovil záver, že sťažovateľ bol k spomínanej trestnej činnosti vypočutý, rozsudok mu bol doručený a keďže odvolanie proti rozsudku v trojdňovej lehote nepodal, ale ho podal až v roku 2004, zamietol toto jeho odvolanie ako podané oneskorene.

III.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 50 ods. 3 ústavy obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Podľa čl. 51 ods. 1 ústavy domáhať sa práv uvedených v čl. 35, 36, 37 ods. 4, čl. 38 až 42 a čl. 44 až 46 tejto ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.

Sťažovateľ vytýka vyššiemu vojenskému súdu porušenie svojich základných práv zaručených čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy uznesením sp. zn. 1 To 30/2004 z 5. januára 2005, ako aj postup, ktorý viedol k takémuto rozhodnutiu, ktorý mu bránil

prezentovať účinne svoje argumenty na verejnom zasadnutí, účinne sa brániť osobne a aj za účasti právneho zástupcu.

Úlohou ústavného súdu bolo preskúmať zlučiteľnosť interpretácie a aplikácie ustanovení Trestného poriadku a namietaného uznesenia vo vzájomnej súvislosti pri rešpektovaní základných práv sťažovateľa zaručených podľa ústavy.

Všeobecné súdy nie sú zodpovedné len za výklad a aplikáciu zákonov, ale sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie základných práv a slobôd v zmysle čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy (mutatis mutandis I. ÚS 13/00 a I. ÚS 49/01).

Vyšší vojenský súd konal podľa § 263 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku a rozhodol podľa § 253 ods. 1 Trestného poriadku. Sťažovateľ práve s týmto postupom spája porušenie svojich základných práv.

Neverejné zasadnutie citované ustanovenie (§ 263 ods. 1 Trestného poriadku) pripúšťa fakultatívne za účelom zjednodušenia a urýchlenia konania, ale len v obmedzenom rozsahu. Predseda ho môže nariadiť len v prípade rozhodnutia zákonom predvídateľným spôsobom alebo ak namietané vady nemožno odstrániť na verejnom zasadnutí.

V prípade, ak by bol vyšší vojenský súd konal na verejnom zasadnutí, bol by konal za účasti vyššieho vojenského prokurátora a sťažovateľa s jeho právnym zástupcom. Konanie na vyššom vojenskom súde bolo konaním orgánu činného v trestnom konaní, a preto sa na jeho priebeh vzťahujú všetky ustanovenia Trestného poriadku vrátane základných zásad.

Ide okrem iného o povinnosť orgánov činných v trestnom konaní dôsledne zachovávať občianske práva sťažovateľa zaručené ústavou (§ 2 ods. 4 Trestného poriadku) a tiež o zásadu, že ten, proti komu sa trestné konanie vedie, musí byť v každom období konania poučený o právach umožňujúcich mu plné uplatnenie obhajoby a o tom, že si tiež môže zvoliť obhajcu; všetky orgány činné v trestnom konaní sú povinné umožniť mu uplatnenie jeho práv (§ 2 ods. 13 Trestného poriadku) (III. ÚS 186/02).

Pri výklade základných práv a slobôd podľa ústavy, ktoré súvisia s trestným konaním alebo trestným stíhaním, ústavný súd vychádza zo vzájomných súvislostí príslušných článkov ústavy a ustanovení Trestného poriadku a účelu zabezpečenia účinnej ochrany základných práv a slobôd osoby, proti ktorej je vedené trestné konanie, ako aj iných do úvahy prichádzajúcich ústavných hodnôt.

Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že ak súd koná vo veci uplatnenia práva osoby určenej v čl. 46 ods. 1 ústavy inak ako v rozsahu a spôsobom predpísaným zákonom, porušuje ústavou zaručené právo na súdnu ochranu (I. ÚS 4/94).

Právo na súdnu ochranu nie je absolútne, ale v záujme zaistenia najmä právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha obmedzeniu, resp. podmienke (čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy), akými sú napríklad spôsobilosť byť účastníkom konania, povinnosť právneho zastúpenia v niektorých prípadoch, zákonom ustanovené formy návrhu na začatie konania, zákonné lehoty a podobne.

Tejto ochrany sa však možno dožadovať len v medziach zákonov, ktoré ustanovia čl. 46 ústavy vykonávajú (I. ÚS 64/96).

Podstatou základného práva na súdnu ochranu je umožniť každému (teda aj sťažovateľovi) reálny prístup k súdu tak, aby nedošlo k porušeniu ústavnoprocených princípov upravených v druhej hlave siedmom oddiele ústavy (I. ÚS 84/97).

Článok 48 ods. 2 ústavy priznáva každému právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom. Toto ustanovenie ústavy je potrebné vykladať vo väzbe na čl. 46 ods. 1 ústavy, a to aj v súvislosti s okolnosťami, aké sa vyskytli v sťažovateľovej veci (jej špecifickým pomerom), na ktoré súd reagoval rutinným prejednaním veci na neverejnom zasadnutí.

Ústavný súd zdôrazňuje, že sťažovateľ má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom právneho zástupcu, ktorý sa priznáva podľa čl. 50 ods. 3 ústavy (I. ÚS 22/94).

Ústavou zaručenú ochranu nemožno interpretovať tak, že práva podľa čl. 50 ods. 3 ústavy sa priznávajú iba v tej fáze trestného konania, ktorá sa začína vznesením obvinenia a ktorá sa končí podaním obžaloby (II. ÚS 8/96).

Vyšší vojenský súd vo svojom rozhodnutí tvrdí, že sťažovateľ nebol vypočutý súdom prvého stupňa (čo konštatuje z dostupnej dokumentácie), je teda zrejmé, že dosiaľ žiadnemu súdu nemal možnosť právne relevantným spôsobom predniesť svoje argumenty ani sa náležite brániť sám alebo prostredníctvom právneho zástupcu.

Samotný trestný čin mal byť spáchaný za špecifických podmienok, keď sa sťažovateľ nachádzal v zariadení na výkon vojenskej služby pre nepriateľov vtedajšieho zriadenia a ich rodinných príslušníkov, čo samo osebe predstavuje osobitné okolnosti prípadu, čo odvolací súd mal vziať do úvahy. Nemožno súhlasiť s vyjadrením vyššieho vojenského súdu, že ide o kriminálny delikt.

Ústavný súd už v inom svojom rozhodnutí (II. ÚS 8/96) zdôraznil, že práva zaručené čl. 50 ods. 3 ústavy sa priznávajú aj obžalovanému a odsúdenému až do právoplatnosti súdneho rozhodnutia.

Všetkým oprávneným osobám sa čl. 50 ods. 3 ústavy zaručuje, že budú mať čas na prípravu obhajoby, ako aj možnosť pripraviť si obhajobu a že obhajobu budú môcť predniesť právne významným spôsobom buď osobne, alebo prostredníctvom svojho obhajcu. Uplatnené právo na obhajobu nezaručuje však oprávnenej osobe dosiahnutie takého rozhodnutia súdu, o aké sa usiluje pomocou obhajoby. Účelom práva zaručeného čl. 50 ods. 3 ústavy je poskytnutie príležitosti brániť sa obvineniu zo spáchania trestného činu.

Ústavný súd zdôrazňuje aj medzinárodné záväzky v oblasti dodržiavania základných práv a slobôd. Medzi tieto patrí aj otázka spravodlivého sporu, ako ho vymedzil vo svojej judikatúre Európsky súd pre ľudské práva, ktorý v trestných veciach za súčasť spravodlivého procesu považuje tiež právo obvineného či obžalovaného vystupovať pred súdom osobne.

Vo veci Colorzo a Rubinat z roku 1985 (A – 89, § 27) súd uviedol, že jedným z prvkov spravodlivého procesu a naplnenia práv obvineného je obhajovať sa osobne, čo je však nemysliteľné bez jeho osobnej účasti na konaní.

Z rozsudku vo veci Delcourt z roku 1970 (A – 11, § 25 odvolacie konanie) možno odvodiť, že princípy spravodlivého procesu sú aplikovateľné aj na odvolacie konanie.

Verejnosť konania pred súdnymi orgánmi chráni jeho účastníkov pred tajným výkonom spravodlivosti vymykajúcim sa z kontroly verejnosti. Je tiež jedným z prostriedkov, ako zachovať dôveru verejnosti k súdom, zabezpečiť priehľadnosť výkonu spravodlivosti, a tým aj dosiahnutie účelu spravodlivého procesu, ktorého záruka patrí medzi základné princípy demokratickej spoločnosti v intenciách Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (rozsudok Lutter v. Švajčiarsko z 22. februára 1984, A – 74, § 26).

Otázka, či je odvolanie podané oneskorene, spravidla nevzbudzuje rozumné pochybnosti, a preto ju odvolací súd môže podľa Trestného poriadku a v súlade s čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy riešiť na neverejnom zasadnutí.

Sám predseda odvolacieho súdu uviedol, že ide o ojedinelé rozhodovanie, keď neboli zachované trestné spisy.

V špecifických okolnostiach prípadu však práve oneskorenosť alebo včasnosť podania odvolania predstavuje náročný skutkový i právny problém, a preto je potrebné, aby odvolací súd uvedené posúdil v rámci verejného zasadnutia, a tak umožnil účastníkom konania predniesť svoju argumentáciu a touto sa náležite zaoberať, a tak realizovať základné právo sťažovateľa zaručené čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy.

Ústavný súd už zaujal právny názor, že vzhľadom na význam práva na súdnu ochranu v právnom štáte však pre záver o nesplnení podmienok konania (napr. aj včasnosť podania odvolania) nepostačuje iba pochybnosť o ich splnení alebo nesplnení, tieto podmienky musia byť preukázané mimo rozumných pochybností.

Takýto stav však nenastal. Sám predseda odvolacieho senátu uviedol, „že sa domnievali, že rozhodovali na základe dostupnej dokumentácie“.

Pokiaľ teda všeobecný súd nemá záver o nedodržaní zákonom ustanovenej procesnej lehoty na podanie opravného prostriedku preukázaný mimo rozumných pochybností, musí vychádzať z predpokladu, že opravný prostriedok v zákonnej lehote podaný bol (nález č. k. III. ÚS 331/04-70 zo 16. marca 2005).

S poukazom na dosiaľ uvedené ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľa domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na verejné prerokovanie jeho veci súdom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy uznesením vyššieho vojenského súdu sp. zn. 1 To 30/2004 z 5. januára 2005 (bod 1 výroku nálezu).

Sťažovateľ žiadal aj zrušenie uznesenia vyššieho vojenského súdu sp. zn. 1 To 30/2004 z 5. januára 2004 a vrátenie veci na ďalšie konanie.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím, ústavný súd také rozhodnutie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie, pričom záujmy ochrany ústavnosti vyžadujú, aby vec bola vrátená vyššiemu vojenskému súdu, aby ju znova prerokoval a rozhodol.

Ústavný súd zistil porušenie základných práv sťažovateľa zaručených čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy uznesením vyššieho vojenského súdu sp. zn. 1 To 30/2004 z 5. januára 2005, a preto toto uznesenie zrušil a prikázal mu vo veci znovu konať (bod 2 výroku nálezu).

Sťažovateľ žiadal nahradiť trovy konania na účet svojho právneho zástupcu, ktoré vyčíslil za tri úkony právnej pomoci po 2 501 Sk a tri režijné paušály po 150 Sk.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právny zástupcom sťažovateľa vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľ bol vo veci úspešný, a preto ústavný súd rozhodol o úhrade trov konania vyšším vojenským súdom.

Ústavný súd rozhodol podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb. Výšku trov stanovil na 7 953 Sk, ktoré je povinný vyšší vojenský súd uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Právny zástupca sťažovateľa sa dopustil chyby pri výpočte režijného paušálu, preto jeho návrhu ústavný súd v tomto bode nevyhovet v uplatnenom rozsahu (bod 4 výroku nálezu).

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. augusta 2005